

דף סב

בענין ברכת כהנים בזמן הזה

אותו לקיים קדושתו בעל כרחו. אכן מתיר הט"ז השתמשות בכהן מסיבה אחרת, וז"ל "ונראה לי דהטעם דיכול למחול הוא משום דיש לו הנאה מזה, ולא אסרה התורה עליו מידי דהוא ניחא ליה בכך, אם לא במה שאסרה תורה בפירוש עליו, אבל שאר דבר לא". היוצא בזה, שנחלקו השו"ע והט"ז אם ההיתר להשתמש בכהן הוא מדין מחילה או מדין הנאה. ונפק"מ בזה, בכהן שעושה דבר שאין לו ממנו שום הנאה, שאם הוא מדין מחילה יכול למחול, אכן אם הוא מדין הנאה אינו יכול למחול.

בשו"ת מהרי"ק (סי' ט') מובא מעשה פלאי בנוגע למצוה לעלות כהן לעלייה ראשונה. בזמנו של המהרי"ק נהגו בכמה קהילות בצרפת וגרמניה, שבשבת בראשית היו מוכרים העלייה הראשונה כדי להרבות ממון לצורכי הציבור. והיו מראים בזה חביבות התורה, שמראים שהעלייה הראשונה של קריאת התורה של השנה שווה להם הון רב. המהרי"ק דימה מנהג זה למנהג מכירת "חתן תורה" בשמחת תורה. וכשזכה אדם שאינו כהן בעלייה זו, הכהנים היו יוצאים מבית הכנסת או מתפללים במקום אחר, כדי שיוכלו לקרוא את הנדיב הישראלי לעלות לתורה בלי לעבור על דין קדימת כהן.

פעם אחת אירע שכהן אחד הקשה עורפו, וסירב לצאת מן המנין, וגם לא רצה לשלם עבור העלייה, אלא אמר שחייבים להעלותו בחינם מדין כהונתו. ואנשי הקהילה פנו לשלטון העיר כדי שיסלקו הכהן מן המקום כדי שיוכלו לכבד הנדיב בעלייה.

ומובא השאלה בפני המהרי"ק, ופסק, שיכולים להעלות את הנדיב אף אם הכהן נמצא שם בשעת העלייה, כיון שזהו מנהג מבוסס ועתיק, ונקבע לחיזוק כבוד התורה, במקרה כזה המנהג עדיף על דין קריאת כהן לעלייה ראשונה.

הגמ' בסוף העמוד מביא הדין שצריך לקדש כהנים לכל דבר שבקדושה, "לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון". ועי' בדברי הרמב"ם (הל' כלי הקדש פ"א ה"ב) "מצוה עשה היא להבדיל הכהנים, ולקדשם, ולהכניסם לקרבן שנ' וקדשתו כו', וצריך כל אדם מישראל לנהוג בהן כבוד הרבה ולהקדים אותם לכל דבר שבקדושה". ומבואר מדברי הרמב"ם שמצות "וקדשתו" כולל כמה דברים, להבדילם, להכניסם, לקדשם, ולכבדם, והוי מצוה דאורייתא. וכן כתב הרמב"ם בספר המצות, שמצוה זו היא מצוה דאורייתא, ודרשה גמורה היא. וזהו דלא כשיטת התוס' במסכת חולין (פז: ד"ה וחייבו) שכתבו שדרשה זו היא רק אסמכתא ולכן חובתה היא רק מדרבנן, וז"ל "וקדשתו לכל דברי שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון אסמכתא היא".

ויש לעיין בזה יותר, האם חובה זו נוהגת דוקא בזמן המקדש או אפילו בזמן הזה. ועי' בהגהות מרדכי (גיטין אות תסא) שמביא מעשה בכהן שיצק מים על ידיו של ר"ת, ושאל לו תלמיד אחד הא אסור להשתמש בכהונה ונחשב כאילו מעל, והשיב לו ר"ת, שאין קדושה בזמן הזה, דקיי"ל בגדיהם עליהם קדושה עליהם ואם לאו לאו [עי' בגמ' זבחים (יז:)]. ושאל התלמיד לר"ת, א"כ גם שאר דברי קדושה לא ינהגו בו, ושתק ר"ת. ועיי"ש עוד בהגהות מרדכי שהביא בשם רבינו פטר ביאור אחר בהנהגת ר"ת, שבאמת יש בכהנים בזמן הזה כל דיני קדושה, אכן אם הוא מוחל על קדושתו קדושתו מחול.

ולכאוי' יוצא מדברי רבינו פטר, שמותר להשתמש בכהן אם הכהן נתראה בכך. וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' קכח סעי' מה) וז"ל, "אסור להשתמש בכהן אפילו בזמן הזה דהוי כמועל בהקדש אם לא מחל על כך". אכן עיי"ש בט"ז שהקשה על זה, הא אין קדושת הכהן בידו למחול עליה, וכופין